

עניינים נחוצים

ממורנו הגר"י טשזנר שליט"א

אמירת תחנון

וכתב ערוך השולחן [שם סעיף ב'] וז"ל: "ונראה לי דעכשיו שכל ישראל נהגו בזה - שוינהו עלייהו כחובה, אם מעט ואם הרבה. וגם מצינו בגמרא, דאף שהיא רשות, מ"מ עניינה גדול מאד, ומן השמים ממהרים לענות על נפילת אפים. דאמרינן בסוף פרק הזהב [ב"מ נ"ט:], בענין תנורו של עכנאי (שנחלקו בו התנאים, שרבי אליעזר הגדול טיהר, ושאר התנאים טמאו. ורבי אליעזר התאמץ מאוד להוכיח שדעתו נכונה, ולא קיבל את דעת שאר התנאים, אף שהם היו הרוב. ומחמת שלא הסכים לרוב, החכמים נידו את רבי אליעזר). ורבי אליעזר היתה לו קפידה על רבן גמליאל הנשיא (שמטעמו נידו אותו). ואשתו של ר"א היתה אחותו של ר"ג, ולא הניחתו בכל יום ליפול על אפיו (בתחנון). ופעם אחת לא השגיחה ונפל על פניו, ומיד נענש ר"ג, ע"ש. הרי מפורש דאין זו חובה, דאילו היתה חובה, לא ה' ציית לה. וגם מפורש דכוחה גדול, דתיכף ומיד נתקבלה תפילתו, עכ"ל ערוך השולחן.

ד) **וביאר** עוד הראשונים שם, שלא יתכן שאשתו היתה יכולה למנוע ממנו אמירת תחנון בנפילת אפים בכל יום ויום לזמן ניכר. אלא שהוא התפלל בביתו ביחידות (בגלל הנידוי), וכל פעם שסיים שמו"ע דיברה עמו מעט והוא השיב לה. ומכיון שתחנון הוא הוספה על תפילת שמו"ע, אין להפסיק ביניהם, ואם מפסיק נחלש כח התחנון.

איסור הפסק בין התפילה לנפילת אפים

ה) **לכן** הזהירו הפוסקים שאין לדבר בין תפילת שמו"ע לנפילת אפים (והובא בשו"ע רס"י קל"א) שכן קבלו חז"ל שאין התחינה מתקבלת כל כך, אלא מיד אחר התפילה (שמו"ע), דכולה כתפילה אריכתא היא (לבוש). ומ"מ דעת הפוסקים שקדיש וקדושה וכדומה מותר לענות, וכ"כ בשע"ת שהמנהג פשוט לענות קדיש וברכו וכל דבר שבקדושה אחר שגמר תפילת שמו"ע קודם נפילת אפים או בתוך נפ"א ע"ש. ובפמ"ג (משב"ז א') כתב שגם כל 'אמון' מותר לענות. וכתב המג"א [והביאו במ"ב סק"א] שאסור רק להפסיק ולעסוק בדברים אחרים לגמרי, אבל שיחה בעלמא לית לן בה. [ודוקא שלא בעת שהש"ץ חוזר התפילה, דאז צריך לשתוק ולהאזין היטב כל ברכה וברכה כבסימן קכ"ד ס"ד. לשון המ"ב שם]. ומ"מ אף שיחה קצרה אין לדבר

א) **אחר** שהתפללו תפילת שמונה עשרה, אומרים תחנון בנפילת אפים (כמבואר בשו"ע ונו"כ בסימן קל"א). ותפילה זו נקראת "תחנון" על פי הפסוק (דניאל ט', י"ח): "לא על צדקותינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך" (סידור עבודת ישראל). מי שמתפלל ביחידות אומר תחנון מיד אחר סיום תפילת שמונה עשרה (אחר שהמתין זמן קצר כדי הילוך ארבע אמות), ובציבור אומרים תחנון אחר חזרת הש"ץ.

טעם לנפילת אפים

ב) **הטעם** שנופלים על פניהם כשאומרים תחנון, כתב הטור ואבודרהם, ומבואר יותר בב"ח, כדי שיסדר התפילה בג' סדרים: ישיבה, עמידה, נפילה, כדרך שעשה משה רבינו, כמש"כ: "ואשב בהר" (דברים ט', ט'), "ואנכי עמדתי בהר" (דברים י', י'), "ואתנפל לפני ה'" (דברים ט', י"ח, וכו'). וכן אנחנו עושים, תפילת 'יוצר' בישיבה, תפילת שמו"ע בעמידה, ואח"כ נפילת אפים. ומטעם זה אומרים "ואנחנו לא נדע מה נעשה", ר"ל שכבר עשינו מה שעשה משה, ומעתה אין אנו יודעין מה לעשות יותר ע"ש. אך בזה"ק איתא טעם אחר הובא בב"י, דנפילת אפים הוא ענין מסירת נפש למיתה. וביאור הדברים, ע' בסידור השל"ה, משום דתפילה היא נגד התמידים שמכפרים. אך יש עונות שלא ניתנו לכפרה אלא במיתה, לכך מוסר עצמו למיתה, ע"ש שהאריך בזה (ליקוטי מהרי"ח).

אולם פוסקים אחרים הביאו שיש לקיים בתחנון לבד מנהג משה רבינו בג' סדרים: ליפול על אפיו, ולישב, ולעמוד. שאנו מתפללים בכל ענין שיכול האדם להתפלל, כמו שעשה משה רבינו, ומאחר שאין בנו כח להתפלל באופן אחר, אנו אומרים ואנחנו לא נדע וכו' (טור). ומשו"ה כתב המג"א (סק"ד) בשם השל"ה (והובא במ"ב שם סק"ט) דבנוסף לאמירת התחנון בנפילת אפים ראוי לומר "ואנחנו לא נדע" בישיבה, ו"מה נעשה" בעמידה. ושניהם בקול רם (וכתב השל"ה ששמע כן מפי חזן בעל תורה ואמר לו שכך קבלה בידו. אבל לא ביאר טעם הדבר. מחצית השקל שם).

גודל מעלת התפילה בנפילת אפים

ג) **כתב** הטור [או"ח סימן קל"א] בשם רב נטרונאי גאון: "נפילת אפים בציבור על פניהם אחר התפילה, רשות היא, עכ"ל.

אלא במקום הצורך, כי אין זה מן הראוי, כשמתפללים לפני השי"ת, להפסיק בכבוד בשר ודם, אם אין הדבר נחוץ.

ו) חז"ל לא קבעו מה לומר בתחנון. וז"ל הטור (א"ח ריש סימן קל"א): "ולאחר שיסיים ש"ץ חזרת תפילה, נופלים על פניהם ומתחננין. וז"ל הרמב"ם ז"ל: לאחר שישלים התפילה יפול על פניו ויטה מעט הוא וכל הציבור ויתחנן והוא נופל, וישב ויגביה ראשו הוא ושאר העם, ומתחנן מעט בקול רם מיושב", עכ"ל הטור. הרי שהרמב"ם והטור לא קבעו מה להתחנן.

ז) וכיום מנהג בני אשכנז לומר מזמור ו' בתהלים, 'ה' אל באפך תוכיחני" וגו'. אלא שמקדימים תחינה קצרה "רחום וחנן חטאתי לפניך מלא רחמים רחם עלי וקבל תחנוני" ומיד ממשיכים באמירת המזמור "ה' אל באפך תוכיחני" וגו' (לבוש). ואחר כך ממשיכים קצת בעוד תפילות כמו שמודפס בסידורים.

זכני ספרד נוהגים ע"פ הזוהר לומר וידוי וי"ג מדות ולאחר מכן מזמור כ"ה "לדוד אליך ה' נפשי אשא" וגו'. ועוד דברים כפי שמודפס בסידורים.

מעלת התחנון

ח) והובא בספר כאל תערוג על תפילה (למרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל) הטעם שזמן נפילת אפים מסוגל לתפילה, ע"פ מש"כ הטור (סי' קל"א) הטעם, לפי שהתפללנו בכל ענין שיוכל אדם להתפלל בישיבה ובעמידה ובנפילת אפים כאשר עשה משה רבנו דכתיב "ואשב בהר" וכתב "עמדתי בהר", "ואתנפל לפני ה' ". ומאחר שאין בנו כח להתפלל בענין אחר אנו אומרים 'ואנחנו לא נדע' עכ"ל. וא"כ כיון שזו הזדמנות אחרונה שאפשר עדיין לבקש, א"כ אדרבה זמן זה עוד מסוגל יותר משאר מקומות. ועוד י"ל כיון דהוי ענין של נפילת אפים הוי הכנעה יותר, דהוי ע"י נפילה.

דהנה בתפילה בעמידה אדם מתאמץ יותר מאשר בתפילה בישיבה, וכן בנפילת אפים. אבל איזו מעלה יש בתפילה בישיבה מה שאין בתפילה בעמידה ובנפילת אפים? וי"ל דכשאדם יושב, הוא מרגיש טוב יותר, (ולכן) נצרך להתאמצות גדולה יותר להגיע להרגשה של לבקש בתחנונים, ועל זה אומרים שהגענו להרגשה לבקש תחנונים בתפילה בישיבה אע"פ שצריך לזה התאמצות יותר גדולה, וגם התפללנו בעמידה ובנפילת אפים.

והוסיף רבנו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, דעיקר התפילה שיתפלל בנפילת אפים, הוא שיתקדש שם שמים (עיין ספר "מלא פי תהילתך - עיונים בתפילה" עמוד רפ"ט).

ט) בהליכות שלמה (תפילה עמ' קכ"ב) הובא בשם מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שאמר: שהעת המסוגלת ביותר לבקשות, היא באמירת תחנון, אחרי 'שומר ישראל' וכו', קודם שיאמר 'מתרצה ברחמים' וכו'. אך יעשה זאת באופן שלא ירגישו בדבר (וכמדומה שהוסיף שמעלת הבקשה אז גדולה אפילו מבקשות שבתוך שמו"ע, אלא שזה חידוש גדול). אמנם העיקר הוא לדעת שאימתי שמתפללים שומע, הקב"ה תפילת כל פה, ויכול בכל שעה משעות היום לומר פרק תהלים או אפילו נוסח תפילה בלשון יה"ר וכו' בהזכרת שם שמים, ולבקש אז כל בקשותיו, עכ"ד.

וכ"כ באגרות חזו"א (ח"ג אגרת כ"ג) 'אדם רשאי לנסח תפילה קצרה לצרכיו ואף להזכיר שם, ובכל זמן ביום, ואין

צריך לכוללה בתפילת שמו"ע. ומתחיל בלשון יהי רצון מלפניך' וכו'.

י) אכן הסבר זה הוא טוב למנהג בני אשכנז שאומרים התחנון בנפילת אפים, אבל אינו מועיל למנהג רוב בני ספרד בזמנינו שאומרים תחנון בלי נפילת אפים (וכבר תמיהו רבים על שינוי מנהג זה, אך אין זה מענינינו כאן). **לכן** נראה לתת טעם נוסף למעלת אמירת תחנון, בהסבר מדוע היא רשות ולא חובה.

שהרי עיקר התפילה היא תפילת שמונה עשרה שבה אדם נחשב שעומד לפני השי"ת כביכול ומתפלל אליו ישירות. ואם האדם מרגיש שקשה עליו להפרד מקירבת השי"ת, ומשום כך רוצה להוסיף בקשות מרצונו. לכן כיון שעושה עוד יותר מחיובו, משום כך תפילתו קרובה להתקבל.

בשני וחמישי

יא) בימי שני וחמישי מאריכים באמירת תחנון ובני אשכנז מוסיפים תחינה ארוכה המתחילה במילים 'והוא רחום'. ובני ספרד אומרים סליחות וביניהם י"ג מדות, וגם מוסיפים תפילה זו של 'והוא רחום' אך מקוצרת מעט.

וטעם בשני וחמישי, י"א משום שהם ימי רחמים לכן התפילה מתקבלת יותר בקלות, לכן מנצלים את ההזדמנות ומוסיפים עוד תפילות. אך י"א שלהיפך, מכיון שהם ימי דין, אנו מוסיפים תפילות ותחנונים כדי לרכך את הדין.

מי חיבר את תחנוני 'והוא רחום' שאומרים אחרי תפילת עמידה בימי שני וחמישי

יב) כתב אבודרהם [דיני קריאת התורה, עמוד קכ"ז] וז"ל: "בשני ובחמישי... ולאחר שמסיים ש"ץ חזרת התפילה אומר תחנונים המתחילים 'והוא רחום יכפר עון' וגו'. וכתב אבן הירחי: שמעתי שיסדוהו שלשה זקנים על ספינת גלות ירושלים שהגיעה אל ממשלת הגמון אחד, ואמר לנסותם בכבשן האש, אם הם מזרע ישראל, כחנניה מישאל ועזריה, ושאלו ממנו זמן שלשים יום. ולסוף הזמן, חלם אחד מקרא שכתוב בו: תרין כ"י, ותלתא לא'. ולא ידע מה הוא. אמרו לו, זה הפסוק הוא (ישעיה מ"ג, ב) "כי תעבור במים אתך אני, ובנהרות לא ישטפוך, כי תלך כמו אש - לא תכוה, ולהבה לא תבער בך".

ונכנס באש, ונחלקה האש לשלשה חלקים, ויצאו בשלום. ונכנסו אליו הזקנים, ויסדו 'והוא רחום' על הנס הגדול. וכל אחד מהם התחיל ברחום, וסיים ברחום. האחד 'והוא רחום', והשני 'אנא אל מלך רחום וחנן', והשלישי 'אין כמוך חנן ורחום'.

והובא מעשה זה בספר כל בו [סימן י"ח] בלשון ארמית, וזה תרגומו (כמובא בילקוט יוסף, סימן קל"ד, אות א'): "ועל עצם אמירת והוא רחום בשני וחמישי, כתב בסידור שער השמים בשם אבן הירחי, שיסדוהו שלשה זקנים, שהיה מעשה בזמן חורבן הבית השני, בספינה אחת שהגלה אספסינוס, ובה יהודים תושבי ירושלים, וביניהם שלשה זקנים אנשי שם, והגיעה ספינתם למקום גלות אצל ממשלת הגמון אחד, ואמר לשלשה הזקנים, רצוני לנסות אתכם בכבשן אש, כמו לחנניה מישאל ועזריה [לראות אם הם מזרע ישראל], ואמרו לו תן לנו זמן שלשים יום, ונתן להם. והתענו, ובכל יום מה שחלם אחד מהם סיפר לכולם.

הוא נמצא באותה שעה במדרגה כזו שכוחו למעלה איתן, עד כדי שהאש אין כוחה רב לשלוט בו, וזה היה ענין הנס של אברהם אבינו, שלא נשרף כשהפילו נמרוד לתוך כבשן האש.

האש אינה שולטת בצדיקים

(ד) עוד כתב בשיעורי דעת שם במאמר 'השגחה' [עמוד ק"ב. ובמהדורת תש"ע, עמוד צ"א]:

המדרגה השניה היא, מדרגה יותר עליונה. היינו, שנראית כבר שידוד הטבע. והוא: שבנוגע לאישים מיוחדים, ולתכליות מיוחדות, בטלים חוקי הטבע החומריים. אברהם אבינו, שהפילוהו לכבשן האש ולא נשרף. חנניה מישאל ועזריה, שהפילוהו לתוך כבשן האש ולא שלט בהם. וכן דניאל, בגוב האריות. בכל אלה ראינו, כי בטלים חוקי הטבע בנוגע לקדושי עליון.

חזיונות כאלו ודוגמתן, עושים רושם יותר גדול, ומתמיהים אותנו בנפלאותם. כי יוצאים הם כבר מגדר הטבע הרגיל, ובזה נדמה לנו, כי רואים אנו יד אלקים ממש.

אבל באמת, גם זה הוא חוק, מהחוקים המסודרים בבריאה. כי כמו שנתן ה' בטבע העץ שישרף באש. ובטבע הברזל שלא תשלוט בו האש. כמו כן, הוגבל כח האש, שלא תוכל לשלוט על האיש הירא את ה', ונשמתו דבוקה בו, ומוארת באורו. כי האדם, שמקוננת בו נשמה עליונה, ומכיל בקירבו כוחות נפשיים כבירים, הוא עצם אחר ממש, שאין כח האש שולט בו. עליו נאמר: "כי תעבור במים, איתך אני, ובהרות לא ישתפוך. כי תלך כמו אש, לא תכוה, ולהבה לא תבער בך" (ישעיה מ"ג, ב). כי הוגבלו כוחות האש והמים, וכן שאר כוחות הטבע החומריים, שלא ישלטו באנשים העליונים שה' איתם במחשבתם, ונשמתם דבוקה בו. וכל זה, הוא חוק המסודר בבריאה, כמו חוקי הטבע התמידיים, עכ"ל.

יש להביא ראיה לכך שצדיק גדול המונהג בשם הויה, אין האש שולטת בו, מהמסופר בגמרא [ב"מ פ"ה.]. על רבי זירא שפעם בשלושים יום, היה מצית אש בתנור, ויושב בתוכו, ולא היה ניזק. וצריך לבאר שאין הכוונה שרבי זירא סמך על הנס בכל פעם שנכנס לתנור, אלא הפשט הוא, שרבי זירא ידע שלפי מדרגתו, טבע האש לא לשרוף אותו, ובדק עצמו פעם בחודש, לראות אם נפל ממדרגתו. (טו) לכן יש לדקדק הרבה באמירת כל סדר התחנון כראוי (בימים שאומרים בהם תחנון), ולאמרו בכוונה גדולה, כי כוחה רב לפעול ברכה והצלחה, ישועה ונחמה.

ובסוף הזמן חלם אחד מהם - גבר דחיל חטאין, ולא חכים כולי האי - פסוק שכתוב בו שני פעמים כי, ושלושה לא, ולא ידע מה הוא.

והלכו אצל רב אחד זקן מאד, ואמר להם הפסוק שחלם בו: "כי תעבור במים אתך אני, ובהרות לא ישתפוך, כי תלך כמו אש לא תכוה, ולהבה לא תבער בך". והרב עודד אותם ואמר להם, אני אלך לפניכם ואסלול לכם דרך, והלכו לפני ההגמון ארבעתם, והוא עשה מדורה גדולה מאד, והזמין את כל השרים והגדולים, ואז בא הרב ונכנס בתוך האש, ונחלקה האש לשלושה חלקים, והם נכנסו כל אחד בחלקי האש, ויקרא להם ההגמון ויצאו כולם בריאים ושלמים.

ואח"כ הלכו אצל הרב, ויסדו פרק 'הוא רחום' על הנס שעשה ה' להם, וכל אחד מהם תיקן קטע אחד, הראשון מ'והוא רחום' עד 'אנא מלך רחום וחנון' וכו', והשני אמר 'אנא מלך רחום וחנון', עד כי 'אל מלך חנון ורחום אתה', והשלישי 'מאין כמוך חנון ורחום' וכו', עד כי 'אל מלך חנון ורחום אתה', עכ"ל אבודרהם.

בבית יוסף [או"ח סימן קל"ד] כתב: "טעם תיקון זה ד'והוא רחום', מפורש בכל בו (סימן י"ח) דעל ידי מעשה נס גדול נתקן, עכ"ל. וראה עוד: ספר המנהיג [דיני תפילה, סימן ס"ט] לראב"ן, ארחות חיים [סימן קל"ד] להרא"ה, ספר קמח סלת [דף כ"א]. [לרבי יהודה בן משה עלי, סלוניקי, תקנ"ח], לבוש [סימן א'], מטה משה [סימן ר"כ]. ובסידור 'אוצר התפילות' הביא שמות החכמים, (אך לא הזכיר המעשה שעברו בתוך האש). ובסידור 'תפילה למשה' [אוצר פירושי הראשונים והקדמונים על סידור התפילה], ירושלם תשס"א, עמודים 424-427 הביא הרבה מפרשים בענין.

טבע האש שלא לשרוף אדם בעל מדרגה עליונה

(ג) הגרי"י ליב בלאך (אב"ד ור"מ טלז), בשעורי דעת (ח"א, מאמר ניסים וטבע א') [עמוד ע"ח. ובמהדורת תש"ע, בעמוד נ"ג] ביאר יסוד חשוב בכוחות הטבע, וז"ל: וזהו ג"כ בכל עניני כוחות הטבע, כמו כח האש שיכולה לשרוף רק חומרים ידועים. אבל ישנם חומרים כאלה שלא ניתן לה כח לשורפם. וזה מפני שכוחה מוגבל כפי המידה שניתנה לה מאת הבורא ב"ה. ועיקר הגבלתם אינו בכוחם התחתון הנראה לעינינו, אלא בשרשם העליון, שמזה משתלשל כוחם באותה מידה ובאותו אופן הנראים לעינינו, כפי חוק טבעו.

ולכן יש אשר האדם שאין נראה לנו כוחו למטה, שחומריו אינו ראוי לשרפת אש, מכל מקום יש אשר

לכבוד השמחה הגדולה השרויה בבית אבינו
הרה"ג רבי אבינועם טאוונר שליט"א
באירוסים בתו שתח' עב"ג החתן הבה"ח ישראל גולדפרב ה"ו
מבחידי ישיבת רינה של תורה
נברכם שיעלה היוזג יפה יפה ויזכו לבנות בית נאמן בישראל דורות ישרים ומבורכים, בנין
עדי עד
"אחותינו את היי לאלפי רבבה"
מאחלים ומברכים
הבנים והחתנים
שמחת האירוסין תקיים א"ה ביום א' באולם שע"י ביהמ"ד קיזית ה'

לכבוד השמחה בבית ידידנו היקר
העמל ויגע בתורה ומקבל כל אדם בסבר פנים יפות
ה"ה הרב יחיא נזרי שליט"א
לרגל השמחה השרויה בביתו בנישואי הבת הכלה שתח' עב"ג החתן הרב אברהם אוחיון שליט"א
נברכם שיעלה היוזג יפה יפה ויזכו לבנות בית נאמן בישראל דורות ישרים ומבורכים, בנין
עדי עד
מאהלים ומברכים
בני החבורה ככולל זכרון אליהו

נדבת הרב ישראל הרשטיק וב"ב שליט"א נר"ו לרגל השמחה השרויה במעונם בנישואי בתם
הכלה תח' עב"ג החתן הרב יחיאל שלומוביץ ה"ו בשעט"מ. יה"ר שיעלה היוזג יפה יפה,
לתפארת כרם בית ישראל, ויתברכו בכל מילי דמיטב בר"ג

נדבת הרב אהרן ויינר וב"ב שליט"א בן הרב עמנואל נשר שליט"א לרגל השמחה
השרויה במעונם בהולדת בנם נ"י בשעט"מ. יה"ר שיוזכו להכניסו בביתו של אאע"ה בעתו
ובזמנו, ולגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו ההורים והסבים רב נחת מכל יוצ"ח כ"י
ויתברכו בכל מילי דמיטב בר"ג
הברית תקיים א"ה ביום שישי ביהמ"ד ישיבת אופקים בשעה 9

סקרנות

בכל תקופות הבחירות היה רבינו חוזר ומעורר שלא לבזבז זמן בהתעניינות על הנעשה והנשמע, והעידו בני הבית במערכת הבחירות האחרונה אשתקד שכל עול הציבור היה מוטל עליו, ובמשך שבועות ארוכים הקדיש הרבה מזמנו להכריע ולהורות בכל השאלות העומדות על הפרק, והיה מעורר רבות לכל מי שבידו לפעול ולהשפיע, עם כל זה מיד בסוף יום הבחירות, בשעה 10 בלילה, לא שאל עוד מאומה על התוצאות, אחר שנסתיימה חובת ההשתדלות. ונביא כאן ממה שדיבר באחת השנים ביום הבחירות (שבט תשע"ג) בתחילת השיעור היומי לתלמידי הישיבה:

ברצוני לומר דבר הנוגע למעשה, שיהיה נוגע במשך היום ומחר, ראשית צריך לומר מקצת שבחו של אדם בפניו, שגם ביום של בחירות ברוך השם לא נעדרו תלמידים מהשיעור, כולם נמצאים כמדומני, וזו מעלה שיש לשמוח בה. אך בנוגע מה יהיה הלאה, הנה בדרך כלל אחרי הצהריים ובערב יש סקרנות גדולה מה התוצאות של הבחירות, אף שאין זה נוגע למעשה, ולמאי נפקא מינה לדעת מה התוצאות, אבל זה מעניין, וזה הטבע שיש סקרנות, ורוצים לדעת.

אבל בנוגע לתוצאות הבחירות כמה קיבלו כל המפלגות, מי קיבל יותר ומי פחות, למאי נפקא מינה למעשה, ומה צריכים להתעניין בזה? צריכים שהסקרנות תהיה רק בתורה, ולא בדברים בטלים!

ובשנת תשע"ט לאחר אסון נורא שמשפחה שלמה קיפחו את חייהם ל"ע בתאונת דרכים ביום הבחירות, פתח את שיחתו בדברי התעוררות:

ידוע שבימי בין הזמנים היו אסונות, מפני שפחות לומדים תורה, וחסרה זכות התורה. ועכשיו גם כן הרי היו בחירות, ועצם ענין הבחירות הוא חשוב מאד, והרבה דברים חשובים תלויים בזה, וצריכים לבחור במי שצריך, אך למעשה היה ביטול תורה, שעוסקים גם בדברים אחרים, ואמנם יש עסק המוכרח להיות, אבל יש גם יותר מהמוכרח, יש סקרנות לדעת מה היה ומה יהיה, ומדברים על זה, והסקרנות היא ביטול תורה, ושמעתי שהיום היו אסונות רח"ל, אחרי שהיה ביטול תורה.

ולמעשה צריכים להיזהר עכשיו, שעדיין יש סקרנות, ורוצים לדעת מה התוצאות, אבל מאי נפקא מינה ומה זה נוגע למעשה, זוהי רק סקרנות, והסקרנות היא בטלה, צריכים ללמוד, והסקרנות בדברים אחרים היא ביטול תורה. אדם מבזבז הרבה זמן על סקרנות, ומתעניין מה היה ומה יהיה, אבל זה לא נוגע למעשה, ויש לעסוק בתורה, ולא לבזבז הזמן על סקרנות בדברים בטלים, אמנם זה דבר שקשה מאד לקיימו, אבל אין ברירה, וחייבים בזה.

ולאחר מכן הרחיב בדברים התלויים בבחירה כל החיים: יש עוד ענין של בחירה, ששייך בכל רגע, כמו שכתוב (דברים ל, יט) "החיים והמוות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך", ובשערי תשובה

(המשך בעמוד 12)

תשוא"ח לרב ישראל כהן שליט"א תלמידו חביבו של רבנו זצ"ל, על שנהג בנו טובת עין והמציא לידנו את הדברים מתוך ספרו "דרכי החיזוק". זכות עמלו בהדרת תורת רבנו זצוק"ל תעמוד לו ולביתו להתברך בכל מיילי דמיטב ברו"ג, אמן.

אבל באמת לא כל אחד הוא כך. ולמשל מי שיש לו חנות וטרוד עם הלקוחות ליתן לכל אחד את מבוקשו, למכור ולרשום, וכי יש לו פנאי לעמוד לברר מה תוצאות הבחירות, הרי הוא עסוק במה שחשוב לו יותר, וזה אפילו במיילי דעלמא.

אבל באמת לא כל אחד הוא כך. ולמשל מי שיש לו חנות וטרוד עם הלקוחות ליתן לכל אחד את מבוקשו, למכור ולרשום, וכי יש לו פנאי לעמוד לברר מה תוצאות הבחירות, הרי הוא עסוק במה שחשוב לו יותר, וזה אפילו במיילי דעלמא.

כל שכן מי שיש לו סקרנות בתורה, וכמו שכתב רש"י על הפסוק (דברים ו, י) "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום על לבבך", לא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה. דיוטגמא - מצות המלך הבאה במכתב, עכ"ל.

והיינו כמו חוק חדש שהמלך מוציא, וכגון מס הכנסה, או התייקרות מחירים, וכל מיני מיסים שיכולים להיות, הנחה או תוספת, שגם מי שאינו סקרן בטבעו מתעניין בזה, כי זה נוגע לו למעשה, כך צריכה להיות הסקרנות לדברי תורה! 'כדיוטגמא חדשה', ללמוד עם סקרנות מה הקושיא ומה התירוץ, מה אמר אביי ומה אמר רבא.

ודוגמא של סקרנות לתורה מצאנו בגמרא (מנחות יח, א) ביוסף הבבלי ששמע הלכה מרבי אלעזר בן שמוע, ומרוב שמחה צהבו פניו ואמר 'החזרת לי אבדתי', למרות שכבר ידע קודם את ההלכה הזו, ורבי אלעזר בן שמוע רק חידש לו שגם רבי אליעזר סובר כן, זה היה אצלו חידוש ששימח אותו מאד, עד שאמר החזרת לי אבדתי!

וכשראה רבי אלעזר בן שמוע את גודל שמחתו (של יוסף הבבלי) בזה, זלגו עיניו דמעות ואמר 'אשריכם תלמידי חכמים שדברי תורה חביבין עליכם ביותר', כשראה אצל תלמידו כזו סקרנות לתורה, זה גרם שיזלגו עיניו דמעות של שמחה, וסקרנות זו היא החשובה ביותר.

ואמנם בודאי מצוה להצביע, וזה קידוש השם, עצם מה

ליתן פתחון פה לבעלי תשובה

ציבור שחטא ואין להם מליץ יושר כמו משה רבנו היאך יקבלו את תשובתם.

אכן, באמת בכל דור ודור יכול להיות מליץ יושר כמו משה רבנו. הנה הג"ר אליהו לאפיאן זצ"ל, היה רגיל לומר, כשהיה נכנס בערב יוה"כ לישיבה (בשם הגרש"ז מקלם זצ"ל), כי מי שמקבל על עצמו קבלות ומצליח לעמוד בהם למרות כל הרוחות שנושבות מסביב, יש לו דרגה של עבד נאמן כמו משה רבנו. זאת אומרת שאפילו בדור כשלנו, שייך שיהיה לאחד ניצוץ של משה רבנו. אחד כזה יכול להיות מליץ יושר עבור ציבור שחטא.

ובלא"ה נראה פשוט, כי הרי כשמשה רבנו התפלל על בני ישראל לאחר חטא העגל, אז הוא חידש ותיקן י"ג מידות של רחמים, ואז אמר לו הקב"ה, "כל זמן שישאל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם", כדאיתא בר"ה (יז ב, מימרא דרבי יוחנן), ועוד איתא שם, "אמר רב יהודה ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם כו", וא"כ יש פתחון פה לבעלי תשובה, "אם חטאו צבור אומרים לו לכו אצל צבור", כל מי שיבוא היום עם י"ג מידות של רחמים הקב"ה ישמע לו כמו למשה רבנו.

בגמ' עבודה זרה (ד ב), וא"ר יהושע בן לוי לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, שנאמר "מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים וגו'" (דברים ה כו), והיינו דא"ר יוחנן משום ריש בן יוחאי לא דוד ראוי לאותו מעשה, ולא ישראל ראוי לאותו מעשה, לא דוד ראוי לאותו מעשה כו', ולא ישראל ראוי לאותו מעשה, דכתיב "מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים", אלא למה עשו, לומר לך שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד, ואם חטאו צבור אומרים לו לכו אצל צבור.

ופרש"י, לא עשו ישראל את העגל, כלומר גבורים ושליטים ביצורם היו ולא היה ראוי להתגבר יצורם עליהן, אלא גזירת מלך היתה לשלוט בהם כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, שאם יאמר החוטא לא אשוב שלא יקבלני אומרים לו צא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלו בתשובה.

ויש להתבונן היאך באים ואומרים לדור שחטא שיעשו תשובה ויקבלו אותם, והא ראייה מדור המדבר "שכפרו ונתקבלו בתשובה", והרי לדור המדבר היה מליץ יושר כה גדול - משה רבנו! לכן קבלו את תשובתם. אבל

כלי מלא מחזיק

ובמדרש (שהש"ר א ג), נמשלו דברי תורה במים כו', מה מים אם אין אדם צמא אינה ערבה בגופו, כך תורה אם אין אדם עיף בה אינה ערבה בגופו, עכ"ל. כמו שמים אינם מתוקים אלא למי שצמא להם. באופן רגיל אדם לא נהנה ממים אלא א"כ הוא צמא להם. אדם ההולך במדבר בלי מים ולפתע מוצא מים לשתות, איזו שמחה יש לו, "תחית המתים". כך דברי תורה אינם ערבים ואינם נדבקים בגופו, אא"כ הוא "עייף" להם, כשהוא מרגיש צמאון, כשהוא מרגיש שחיייו אינם חיים בלא תורה, רק אז מתקיימים בו דברי תורה. זהו עומק הענין במה שאמרו חז"ל הקדושים בלשונם הזהב, "כלי מלא", מלא בצמאון.

ב. אבל זאת יש לדעת, שאם אדם מרגיש שזה לא מציאותי במצב שלו, הוא מבין שזה ענין מאד חשוב ויקר ונשגב אך הוא חושב שהוא לא שייך לענין הזה, וממילא הוא מסתייג מזה, אצלו לא תתקיים החכמה. על אף כל הצמאון הגדול הזה, אם הוא רואה שזה דבר נשגב לפי המצב שלו, לאט לאט הוא יתרחק מזה. כדי שתתקיים החכמה צריך האדם, ביחד עם הצמאון, להרגיש שזה שייך, "עלה נעלה וירשנו אותה". וזהו ענין "ויגבה לבו בדרכי ה'", לדעת שעם כל זה שהענין הוא נשגב, אבל זה שייך, זה מציאותי, זה בר קיימא, ואז הוא יתקשר לזה.

א. "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה" (שמות לא). ובברכות (מ' א'), וא"ר זירא ואיתימא ר' חנינא בר פפא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם כלי ריקן מחזיק, מלא אינו מחזיק, אבל הקב"ה אינו כן. מלא מחזיק, ריקן אינו מחזיק.

עוד איתא להלן שם (נ"ה א'), אמר ר' יוחנן אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנאמר יהב חכמתא לחכימין כו', שמע בר תחליפא בר מערבא ואמריה קמיה דר' אבהו, א"ל כו' אנן מהכא מתנינן לה, דכתיב "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה" [וראה באור יהל שהרחיב לבאר מאמר חז"ל זה כי ה' הטובה עליו, וראוים הדברים למי שאמרן].

וביאור הענין במה שאמרו חז"ל "כלי מלא מחזיק" נראה, שעד כמה שיש לאדם צמאון לחכמה, לפי זה החכמה מתקיימת אצלו. לא די במה שאדם נהנה מחכמה. הרי בפשטות כל אדם ישר כשהוא שומע דבר חכמה, אזי הוא נהנה, אבל אדם כזה, הגם שנהנה כשמרגיש שזו סברא אמיתית, אך עדיין הוא לא הגיע למדרגת הצמאון. רק כשהלב מלא עם צמאון, "כלי מלא", מלא בצמאון, אז מתקיימת בו החכמה. "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה", איזה חכם לב, אדם שהוא בגדר "כלי מלא", שלבו מלא עם צמאון.

תשוא"ח להרב איתמר אלשיך שליט"א שנהג בנו טובת עין והמציא לידנו את הדברים מתוך ספרו "שפתי כהן". זכות עמלו בהדרת תורת רבנו צוק"ל תעמוד לו ולביתו להתברך בכל מילי דמיטב ברו"ג, אמן.

נדבת הרב יחיאל יהושע זלושינסקי זב"ב שליט"א חתן הרב דוד המברסטון שליט"א לדגל השמחה הגדולה השרייה במעונם בהולדת בתם תח"ל בשעת"מ, וחלכות והצלחת בתם הרכה תגולדה בת מיכל פנינה תח"ל. יה"ד שיזכו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו רב נחת ממנה ומכל יוצ"ח כ"י מתוך בריות נופא והרחבת הדעות, אכ"ר

לע"נ הרב מנחם ב"ר צבי ז"ל
נלבע' כ"א אדר א' תשפ"ב. תנצב"ה
הונצח ע"י בנו הרב ישראל הרשטיק שליט"א

דברים יסודיים ברורים ובהירים, המאירים את העיניים ומעוררים את הלככות מפי מורנו ורבנו
הגאון הצדיק רבי שמשון דוד פינקוס זצוק"ל
רב ומנהיג קהילתנו הקדושה

זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש... לתת את תרומת יהוה לכפר על נפשתיכם (ל, יג-טו)

במעלת נתינת צדקה בסבר פנים יפות

טהור - נקראת 'לשון הקודש'.

אם כן, גם מה שמצריכה התורה שקל הקודש לכפר על הנפש, אין די במה שמשמש בכספו גם למטרות קודש, כגון צדקה והחזקת התורה, אלא ייחשב קודש רק אם ינזר את ממונו מלהשתמש בו לדברים שאינם קודש, וכגון אדם שמתנדב בעין יפה למטרות צדקה וחסד, ודאי וודאי שבכל אופן יש לו מצוה וזכות נשגבה, אבל אם מוציא מכספו ח"ו גם על עיתון טמא, וכ"ש על מכשיר המכניס טומאה וניווול לביתו, או שאר דברים שהם רחוקים מלהיות קודש - מעתה לא ביתו יקרא קדוש - בית מקדש, ואף לא כספו יקרא "שקל הקודש".

ואפשר לרמוז יסוד זה גם בענין המטבע של אש, שהרי אחת מתכונות האש - שאינה מקבלת תערובת, היינו שתמיד נקיה היא מפסולת, וכן כספו של אדם צריך שיהיה שקלים של אש - הן באופן השגת הממון, שיהיה ממון הנקי מגזל ואונאה או איסור אחר, והן בהוצאת הממון.

והנה ודאי שמה שמוציא אדם על פרנסת ביתו לגדל בניו לתלמוד תורה, הוי כולו קודש, אבל גם שאר ההוצאות צריך שיהיו קודש, שלא להוציא הוצאות על דברים בטלים ומותרות. כסף יהודי אינו דבר של מה בכך, המטבעות שבכיסו הן מטבעות של אש, ועלינו לשמור עליהן בקדושה, ואז ישמשו לכפר על נפשתינו, ויביאו ברכות מרובות אל בתינו.

"שקל הקודש" - מיוחד לקדושה בלבד

'זה יתנו' - הראה הקב"ה למשה כמין מטבע של אש ומשקלה מחצית השקל, ואמר לו: 'כזה יתנו'. רש"י) כבר האריכו המפרשים בנפלאות הדבר, שסכום קטן של מחצית השקל יכול לכפר על הנפש, וכתבו שהדברים כפשוטם: יתכן שנתחייב האדם מיתה כלפי שמיא ח"ו, ונתינת צדקה, אפילו סכום קטן של מחצית השקל, יש בה את הכח לכפר ולהציל את הנפש ולהעניק לו תוספת חיים. אמנם קבלנו תנאי בזה, שיהיה דוקא "מטבע של אש", שיתנו האדם מתוך התלהבות, שמחה וחשק, וכן כתב הרמב"ם (הל' מתנות עניים פ"י ה"ד), וז"ל: "כל הנותן צדקה לעני בסבר פנים רעות ופניו כבושות בקרקע, אפילו נתן לו אלף זהובים אבד זכותו והפסידה, אלא נותן בסבר פנים יפות ובשמחה, ומתאונן עמו על צרתו, ומדבר לו דברי תחנונים ונחמות".

ויש לרמוז עוד במה שנקרא המטבע "שקל הקודש", שהנה ידועים דברי הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ג פ"ח) למה נקראת לשון התורה 'לשון הקודש', מפני שאין בשפה זו מילים לדברים שיפה להם הצניעות, אלא רק דיבור קדוש ונקי. זהו בעצם ביאור המילה "קודש" - מיוחד ומזומן אך ורק למטרה אחת, ולשון הקודש, אפילו שנבראו בה כל העולמות, והתורה דברה בלשון זו, לא היתה נקראת לשון הקודש אם היינו יכולנים להשתמש בה גם לניווול פה ודברים אסורים ח"ו, ורק מחמת שמיחדת היא לדיבור

הצדקה - הצלה מסכנות העולם

הצדקה מיוחדת בזה שהיא קרש ההצלה להצילו אפילו אם כבר נגזרו עליו גזירות רעות.

ובאמת, כאשר מישהו משדל ומזרז את חבריו לעשות אחת מן המצוות, בודאי שעושה לו את הטובה הגדולה ביותר בעולם. אבל אם בא אליו להתרימו לצדקה - טובתו עמו גדולה הרבה יותר, כי הרי זה כבא להציל את נפשו, ולפעמים יתכן שהדבר הוא כפשוטו ממש, שכבר נגזרה על האדם איזו תאוה קשה רח"ל או גזירה רעה, והקב"ה, ברוב רחמיו, שולח עני או גבאי צדקה לדפוק על דלתו, להכין לו את קרש ההצלה להצילו מהן. מה נואלו אפוא אותם אנשים המתייחסים אל המתרים כמטרד ומעמסה, ובפנים זועפות נותנים לו כמה פרוטות, ואינם מבינים שיש לקבלו בסבר פנים יפות ולשפוך עליו רוב תודות על שהכניס לביתם ברכה וחיים להם ולמשפחתם.

זהו שנאמר: "לא יועיל הון ביום עברה, וצדקה תציל ממות" (משלי יא, ד). "הון", היינו מצוות רבות, לפעמים הן לא יועילו כאשר ישנו חרון אף וכעס עליו במרומים, אבל הצדקה, אפילו ביום כעס ועברה, תציל ממוות. וכל מי שנותן יותר - ניצל יותר, ומביא ברכה ושלוה לביתו, כדכתיב: "והיה מעשה הצדקה שלום" (ישעיה לב, יז).

התורה מצווה עלינו לתת את מחצית השקל לבית המקדש, כופר נפש, תרומת ה' לכפר על נפשתינו, שנתנית הצדקה מסוגלת יותר מכל המצוות להציל מסכנות, וכדכתיב: "וצדקה תציל ממות" (משלי יא, ד).

ואמנם כל המצוות מביאות חיים וברכה לאדם, שנאמר: "יראת ה' מקור חיים" (משלי יד, כז), וכן התורה מכריזה ואומרת: "כי מוצאי מצא חיים ויפק רצון מה" (משלי ה, לה), אך ישנה סגולה מיוחדת במצוות הצדקה. כל המצוות מכריעות את האדם מכף חובה לכף זכות וזוכה לחיים, אבל הצדקה בכוחה להציל את האדם מגזירות קשות ורעות גם ללא זכויות המספיקות להכריעו לכף זכות. פעולתה היא פעולה ישירה של הצלה ממוות.

העולם הוא ים סוער, והסכנות הרבות שבו אופפות את האדם כגלים שוטפים בכל רגע ורגע מהחיים. התורה והמצוות הם האניה שבה האדם מסתתר מפני הסכנות. אם עובר אדם עבירות, הרי הוא שובר את האניה וכביכול נזרק ללב ים, אל הגלים המאיימים להטביעו, אבל אם תהיה לו סירת הצלה יוכל להציל את נפשו גם אם האניה כבר נשברה והוא בתוך הים.

סירת ההצלה הזו היא מצות הצדקה! כל המצוות לא יועילו להצילו מרעות אם רובו עוונות, ורק מצות

בגדרי אדר הראשון של שנת העיבור והדינים הנוהגים בו

הראשון בכלל ה"נ החיוב משתה ושמחה דילפינן מהך קרא יהא נוהג אף באדר הראשון, ע"ש. וצ"ב מה יסוד הפלוגתא בזה בין התוס' להר"ן, דהר"ן ס"ל מצד הקרא, אמנם סו"ס צ"ת מהו יסוד הנידון אם מחלקים את המשתה ושמחה מאיסור הספד ותענית או לא.

החילוק בין מקרא מגילה שבשני לאיסור הספד ותענית שנוהג בשניהם – 'עצם היום' ו'ניהוגי היום'

והנראה בזה בעזה"י, דהנה חזינן דלהלכה קי"ל שיש חילוק בין מקרא מגילה שקורין רק בשני לבין הספד ותענית דזה וזה שווין, והא דמקרא מגילה בשני וכן סדר פרשיות שהם רק בשני ילפינן להו מקרא ד'והשנית' וכמבואר בגמ' שם, וצ"ב אמאי מחלקין בזה בין מקרא מגילה וסידור פרשיות לבין הספד ותענית, הא תרוויהו הוו מדין יום הפורים ומהיכ"ת לחלק בזה.

והנראה לכאורה פשוט, דהנה תרי ענינים איכא ביומא דפורים, חדא איכא לעצם היום דפורים, והב' שנאמרו בו דיני ניהוג לנהוג אותם ביום הפורים, [ובדומה למועדים דאורייתא שיש את עיצומן של ימי המועדים, ויש את המצוות המיוחדות שציוותה התורה לעשות ביום המועד, כגון מצות מצה בפסח ולולב בסוכות וכו'], ומעתה נראה שהחילוק הוא כך; דמאי דשייך לעיצומו של יום, כיון דתרי הימים בין באדר א' ובין באדר ב' הוו ימי הנס והצלה, שתרוויהו חשיבי ימי י"ד וט"ו באדר וכו"ל, ולכך אסירי בהספד ותענית דעצם מה שהן ימי הנס מחייב בהן ניהוג של איסור הספד ותענית מחמת עיצומו ומהותו של יום, אמנם לענין מקרא מגילה שהוא מצוה שחייבו לנהוג בימי הפורים לקרות המגילה ולפרסם הנס, בזה הוי סברא דסגי לנהוג כן פעם אחת, ורק דאיכא עדיין לדון איזה יום להעדיף אם של אדר א' או של אדר ב', וע"ז סובב הסוגיא דמגילה שם, וקי"ל באדר ב'.

ומעתה לענין משתה ושמחה שנצטוונו בפורים, והיינו שלא רק שלא להתענות ולהספיד אלא אף לעשות בו משתה ושמחה, ויש לדון אם לדמות זאת להספד ותענית או למקרא מגילה, דמחד גיסא דמי למקרא מגילה שנצטוונו לנהוג ביום זה בניהוג מיוחד של משתה ושמחה, וא"כ יש להבין דסגי בניהוג פעם אחת, ואמנם מאידך יש לומר דזהו מעצם השם ד'ימי משתה ושמחה', דהוו ימים המחייבים בעצמותם משתה ושמחה, ולא כמקרא מגילה שהוא מצוה נוספת שנתחייבנו לעשות בימי משתה ושמחה הללו.

מה שממהות עצם היום נוהג בשניהם וניהוג רק בשני, והנידון מהו מעצם היום ומהו ניהוג

ובזה יש לפרש צדדי הפלוגתא של התוס' והר"ן, דהר"ן טוען דתרוויהו בין איסור הספד ותענית ובין חיוב משתה ושמחה נכללין בכלל קרא דימי משתה ושמחה האמור במגילת אסתר, וא"כ אין מקום לחלק ביניהם, דכמו שלענין איסור הספד ותענית אמרינן דהוי ממהות הימים וממילא נהיגי בתרוויהו, ה"נ החיוב של משתה ושמחה

אם נוהגים ניהוגי שמחה באדר הראשון

בס"ד לברר עוד בגדרי אדר הראשון ובדיניו. ונפתח בנידון הידוע על דינא דגמרא בתענית (כ"ט ב') משנכנס אדר מרבין בשמחה, וכן איתא שם בגמרא דאם יש לו דין עם עכו"ם ידון עימו באדר דבריא מזליה, והובא בפוסקים במג"א סי' תרפ"ו (ס"ק ה') ובמשנ"ב (ס"ק ח'). ויש לדון מה הדין באדר ראשון לענין זה, ומצינו בזה דעות בין האחרונים [עי' בהערה¹ פרטי השיטות בזה], ויש לעיין מהו הנידון בזה.

והנה לענין יא"צ כבר נתבאר [בגליון הקודם] ג' שיטות בשו"ע סי' תקס"ח ס"ז, דעת המחבר דנוהג באדר א', והרמ"א מביא שיי"א באדר ב', ושורש מחלוקתם הוא אם אדר ראשון עיקר או אדר שני [וראה מה שהרחבנו שם בזה בעזה"י], ומביא הרמ"א שיטה ג' שמחמירין להתענות בשניהם, וצ"ב מה יסוד שיטתם.

והמג"א והגר"א בביאורו פירשו שיטה זו דמתענין בשניהם, ע"פ הא דמבואר בגמ' במגילה (י"ב) וכן קי"ל בשו"ע סי' תרצ"ז, דאף שלענין מקרא מגילה ומתנות לאביונים דינם באדר שני, אבל לענין הספד ותענית זה וזה שווין דתרוויהו אית בהו ימי י"ד וט"ו אדר שהן ימי נס והצלה דפורים [לשון הב"י שם], ולכך אסירי בהספד ותענית, ומבואר א"כ דתרוויהו אדר א' ואדר ב' חשיבי 'אדר', ומה ששייך לתאריך בחודש איכא ב' פעמים י"ד וט"ו, וא"כ ה"נ לענין יא"צ כגון שמת אביו בח' אדר הרי איכא ב' פעמים ח' אדר, ולכך צריך להתענות בתרוויהו, זהו תורף ביאור השיטה שמתענה בשניהם לביאור המג"א והגר"א. ומעתה צ"ב השיטות האחרות דפליגי ע"ז וס"ל שמתענין או באדר א' או באדר ב', דמ"ש מהספד ותענית די"ד וט"ו דנוהג בתרוויהו, וצ"ע.

ביאור השיטות מה נוהג בפורים קטן

והנה בנידון משתה ושמחה דפורים קטן, המחבר (סי' תרצ"ז ס"א) פסק דאסור רק בהספד ותענית אבל שאר דברים אין נוהגין בהן, והרמ"א כ' די"א שנוהג בו משתה ושמחה, ולמעשה הכריע שירבה בסעודה קצת ע"ש.

ושורש ב' הדעות בזה הוא מחלוקת בין התוס' להר"ן, דהתוס' (ד"ה ור"א וכו') כתבו: ויש שנוהגין לעשות ימי משתה ושמחה בארבעה עשר ובחמשה עשר של אדר הראשון, וריהטא דמתניתין נמי משמע כן מדקאמר אלא מקרא מגילה בלבד ומתנות עניים מכלל דלענין משתה ושמחה זה וזה שוין, ולא נהירא דהא אמרינן בגמרא הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין מכלל דשמחה ומשתה ליכא, וכו' וכן הלכה שאין צריך להחמיר לעשות משתה ושמחה באדר הראשון עכ"ל. אמנם הר"ן פליג וסובר דאיכא חיוב משתה ושמחה באדר הראשון, ויסוד טענת הר"ן הוא דהרי לענין הספד ותענית זה וזה שווין, ואיסור הספד ותענית איתא בגמ' דף ה' ב' דילפינן מקרא דמשתה ושמחה, 'שמחה' מלמד שאסור בהספד 'משתה' מלמד שאסור בתענית ע"ש, ומזה נמי ילפינן לדין סעודה בפורים, וא"כ כמו דלענין הספד ותענית מבואר בגמ' דאף אדר

1. בשאילת יעב"ץ (ח"ב סי' פ"ח) וכן בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ב סי' ש"א) כתבו דלא נוהג באדר א', ואמנם מדברי החת"ס בשו"ת (חומ"מ

סוסי" כ') ידוע להוכיח דס"ל שכן נוהג בו שמחה ממה שסיים וחתם בסוף התשובה וז"ל "ואחתום בברכה אוהבו נצח פרשבורג כאור בקר

שנלמד מהך קרא שייך לעצם הימים ויש לו לנהוג בין באדר א' בין באדר ב'. ואמנם להתוס' חלוקים הדברים, דמה שנוגע לאיסור הספד ותענית שהוא מעיקר עיצומו של יום אסירי בתרווייהו, אבל מה שנצטווה הגברא בחיוב של משתה ושמחה סגי בחדא מנייהו ונאמר זאת באדר שני וכמו מקרא מגילה.

ומעתה כשנבוא לענין הנידון די"צ, יש מקום לדון עפ"ז, דהנה המחצית השקל כתב [ומקורו מהראשונים] דאיכא ב' טעמים למנהג התענית ביום שמתו בו אביו או אימו, טעם א' - מטעם כבוד אביו ואימו להתענות לכפרה עליהם ביום זה. וטעם ב' - משום דריע מזליה של הבן ויש לו להתענות להגן עליו ע"ש. ומעתה אי ניזיל משום הטעם של ריע מזליה בהא מסתברא לדמות לאיסור הספד ותענית שבפורים, שהוי מחמת מהותו ועיצומו של היום, דכיון שביום זה מתו בו אביו ואימו גורם שריע מזליה, א"כ כיון שתאריך של יום זה חוזר ב' פעמים וכמבואר לענין הספד ותענית דפורים וכנ"ל, ה"נ יש לו להתענות בין באדר א' ובין באדר ב'. אבל אי הוי משום ניהוג דכבוד אביו ואימו, בזה מסתברא דסגי שינהג כן פעם א' בכל שנה בתאריך פטירתם, והנידון הוא רק איזה חודש להעדיף אי אדר א' אי אדר ב' אבל אי"צ בתרווייהו.

חידוש הגר"א שניהוגי אדר הראשון הם מדין מגילת תענית

והנה בעיקר דעת התוס' דס"ל שאין נוהג באדר א' דין משתה ושמחה ורק איסור הספד ותענית בלבד, ואשר בפשטות קשה טענת הר"ן דאיך מחלקים הקרא ד'ימי משתה ושמחה לתרתי וכנ"ל. ורבינו הגר"א (בס"ת תקס"ח שם) האיר בדבריהם אור חדש²; דבאמת מצד הדין דאיסור הספד ותענית מבואר בגמ' בדף ה' דילפינן מקרא דימי משתה ושמחה וכנ"ל, וזה אינו נוהג כלל באדר הראשון, דמקרא ד'השנית' ילפינן שכל דיני פורים האמורים במגילת אסתר נהיגי רק באדר ב', והא דאיתא בגמ' דבי"ד וט"ו דאדר ראשון אסור בהספד ותענית, היינו מדין מגילת תענית, דמנו חז"ל במגילת תענית הרבה ימים שנתקנו שלא להתענות ולהספיד בהם משום ישועות שנעשו לישראל באלו הימים, ואף דקי"ל (ר"ה י"ח ב') שבטלה מגילת תענית, אמנם מבואר התם ד'חוץ מחנוכה ופורים', היינו דלענין חנוכה ופורים לא בטלה מג"ת, וא"כ טוען הגר"א דלאיסור הספד ותענית בפורים איכא באמת ב' מקורות, א' מצד הקרא במגילה הנ"ל 'ימי משתה ושמחה', והב' מצד מגילת תענית ובענין פורים כאמור דלא בטלה מגילת תענית, והשתא לענין אדר א' האיסור בהספד ותענית האמור בגמ' אינו אסור מצד הקרא

דימי משתה ושמחה אלא רק מצד מגילת תענית, וא"כ מיושב טענת הר"ן שיש לנהוג בהם משתה ושמחה כיון דמחד קרא נפקי, דבאמת כל דיניו רק מצד מגילת תענית ולא שייך להאי קרא כלל וכמשנ"ת, ועי' בהערה³.

הנידון בניהוג שמחה באדר א' תלוי אם השמחה ממהות היום ושייך לכל החודש, או ניהוג בעלמא ואי"ז אלא ביום פורים קטן

ונבוא השתא לדון לענין הנידון שפתחנו בו, אם נוהג דין דמרבין בשמחה באדר הראשון או לא, והנה ראשית יש לעיין מהו המקור להא דמרבין בשמחה בכל החודש [שהרי ודאי שזה שייך למהות הימים בעצמותם ולא מתקנת חכמים דליכא כאן שום תקנה למעשה, וכן הא דאמור חז"ל שידון אז עם העכו"ם משום דבריא מזליה, הרי זה שייך למציאות הימים ומה המקור לזה], ונראה לכאורה שזה מהקרא במגילה 'והחודש אשר נהפך מיגון לשמחה וגו', הרי שנאמר על החודש שנהפך מיגון לשמחה, וי"ל דזהו המקור דחייל בהחודש הענין שמרבין בו בשמחה⁴.

והנה מסתברא שהך ענינא שהחודש כולו שייך לשמחה זהו מישיך שייכי לימי הפורים, שימי הפורים עצמם י"ד וט"ו הם ימי משתה ושמחה גמורין, ואף בחודש בכללותו יש בו דרגה מסוימת של ימי שמחה. וא"כ כשנדון אם באדר ראשון איכא נמי להך דינא שמרבין בו בשמחה, הנה אי נוהג באדר א' ימי שמחה ומשתה דפורים ממש וכנתבאר לדעת הר"ן, ודאי מסתבר שה"נ החודש כולו יש בו הך ענינא דמרבין בו בשמחה, ואמנם אם י"ד וט"ו באדר ראשון לית בהו דין משתה ושמחה ורק איסור הספד ותענית, בזה יש לדון אם כל החודש מרבין בו בשמחה, כיון דגם בפורים גופא לא מצינו בו ניהוג גמור של שמחה, וי"ל שה"נ כל החודש אין בו תורת שמחה כלל. ואמנם י"ל דכיון דסו"ס נקראים ימי הפורים אף באדר ראשון 'ימי משתה ושמחה', אף שרק לענין לאוסרם בהספד ותענית, הכא נמי כל החודש שייך לענין של שמחה, ואף שיכולים להתענות בו יש בו דרגה מסוימת של שמחה שזהו הענין המבואר בגמ' דמרבין בו בשמחה.

ואמנם שהנה לדעת הגר"א בביאור דעת התוס', דהאיסור הספד ותענית לא שייך כלל להאמור במגילת אסתר ימי משתה ושמחה, אלא רק לתקנה של מגילת תענית וככל שאר הימים המבוארים שם וכנ"ל, א"כ נראה בפשיטות שאין החודש שייך לזה כלל, דאף בי"ד וט"ו גופייהו אינם ימים של המועד דפורים, ורק שהתקינו שלא להתענות בהו משום דימי נס והצלה נינהו וכשאר הימים

למספד בהו ואמר רבא לא נצרכא אלא לאסור את של זה בזה ואת של זה בזה ע"כ, ועי' ברש"י בד"ה לא נצרכא דכ' וז"ל במגילת תענית, שהרי כבר כתובין במגילת אסתר שאסור בהספד ותענית, אלא לאסור וכו' עכ"ל, הרי להדיא בגמ' דנתחדש דין במגילת תענית ונפק"מ לאסור של זה בזה. ואמנם שמדברי הגמ' הללו יש לכאורה להק' על הגר"א שיכלה הגמ' לומר דנפק"מ בדין מגילת תענית לענין שאסור בהספד ותענית אף באדר הראשון, [וכעי" קו"ז מקשה הר"ן בפ"ב בתענית על הרמב"ן ע"ש], ואולי דאה"נ, ונקט חדא מנייהו מה שנוהג בכל שנה ושנה, ואכתי הלשון 'לא נצרכא אלא' צ"ב דמשמע שנצרך רק לזה, ושמא כיון שיש תנא שמצוות הנהוגות בשני נוהגות אף בראשון ולדידיה אין נפק"מ בזה לענין אדר הראשון, לכך נקטו בלשון השווה לכו"ע ועדיין צ"ע.

4. ובירושלמי (פ"ק ה"א) איתא תניא כל החודש כשר למגילה שנא' "והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה וגו" ע"ש, והובא בשו"ע סי' תרפ"ח ס"ו. ושוב ראיית דמביאין כן מהאשל אברהם (סי' תרפ"ו ס"ב)

ליום ג' שנכפל בו כי טוב א' דר"ח אדר ראשון שמרבין בו שמחה לסדר ושכנתי בתוכם תקפ"ט לפ"ק. משה"ק סופר מפפד"מ, עכ"ל. מבואר דס"ל שנוהג אף באדר א'.

2. ונחית לזה נמי החת"ס בשו"ת (או"ח סי' קע"ג ד"ה וכל וכו') ע"ש.
3. עוד בדברי הגר"א. הנה דברי הגר"א בזה בדעת התוס' באמת מיוחדים לכאורה, שבפשטות היה נראה דמה דאיתא במגילת תענית שלא להתענות בימי הפורים אי"ז תקנה חדתא אלא שהובא שם הדין האמור במגילה, אבל באמת מוכח כן מהא דאמרינן דלענין חנוכה ופורים לא בטלה מגילת תענית, ובשלמא לענין חנוכה הוא תקנת חכמים אבל לענין פורים איך ס"ד שיבטל הפורים הרי הוא מפורש במגילת אסתר ומי יכול לבטלו [וכדאיתא במגילה (ב' א') דאין בי"ד יכול לבטל וכו'], וע"כ מבואר כדברי הגר"א דנתחדש ענין מיוחד במגילת תענית אף לענין פורים דכלפי זה אמרינן שלא בטלה מגילת תענית. ובאמת דגמ' ערוכה היא במגילה (ה' ב') והכתיב במגילת תענית את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר יומי פוריא אינון דלא

המבוארים במגילת תענית. [ועי' בהערה בנוסח נוסף בזה⁵].

נפק"מ לדינא לענין תענית לפני חנוכה ופורים, ופורים קטן

דהנה יש לדון עוד נפק"מ לדינא בין אי הפירוש בדברי התוס' הוי כפשטיה דאיסור הספד ותענית ילפינן מקרא ד'ימי משתה ושמחה', או כדברי הגר"א דהאיסור רק מחמת מגילת תענית. דהנה מה הדין להתענות בחנוכה לפני ולאחריה ועי' בשו"ע סי' תרפ"ו ס"א שבחנוכה מותר להתענות לפני ולאחריה, ובמשנ"ב שם מביא דיש חולקים על זה ומביא כן מהפרי חדש, ועי' בפרי חדש שם שהרחיב בענין⁶ וכתב שהנה מבואר בגמ' שהתעניות שנאמרו במגילת תענית אסורים נמי לפניהם, וא"כ ה"נ יש לאסור להתענות לפני חנוכה, ומה עם פורים הא חזינן שמתענים בתענית אסתר שהוא ערב פורים, ומביא הנידון שם אי תענית אסתר יסודו הוא מתקנת מרדכי ואסתר או שהוא מנהג מאוחר ולא שייך לתקנתם כלל, ואי הוי מנהג מאוחר קשה היאך הנהיגו תענית בערב פורים, שסותר לכאורה ההלכה שאין מתענים לפניו, וכתב [וכן מבואר בבעל המאור ריש מגילה והביאו הרא"ש בפ"ב מתענית סי' כ"ד] ע"פ דברי הגמ' שבמועדים דאורייתא דאינם צריכים חיזוק לא גזרו שלא יתענו לפניהם, ורק במועדים מדרבנן צריכים חיזוק ותיקנו שלא יתענו לפניהם, וכיון דמגילת אסתר הוי דברי קבלה יש לזה חומר כדאורייתא, ומשו"ה הוי בכלל זה שלא הוצרכו לעשות בזה חיזוק ולכך הותר להתענות בערב פורים.

ומעתה יש לדון בדין י"ד אדר הראשון שאסור בהספד ותענית, האם מותר להתענות לפניו להפרי חדש

הנ"ל, ונ' שהוא תלוי איך מפרשינן בדעת התוס' הנ"ל, דלמהלך הפשוט בדברי התוס' דאיסור הספד ותענית באדר ראשון נובע מהקרא במגילה ד'ימי משתה ושמחה', וא"כ הוי זאת נמי מדברי קבלה כמו אדר שני ממש, ויהא א"כ מותר להתענות בערב י"ד באדר ראשון לדברי הפרי חדש שבדברי קבלה נמי לא עשו חכמים חיזוק, אבל אי ניזיל כדברי הגר"א בדעת התוס' דאיסור הספד ותענית בי"ד אדר א' הוי מתקנת חכמים של מגילת תענית, וא"כ הוי כשאר ימים טובים האמורים במגילת תענית דעבוד חכמים בהו חיזוק שלא להתענות לפניהם, ויהיה א"כ אסור להתענות בערב י"ד אדר א'.

העולה מן הדברים

א. יש נידון באחרונים אם ההלכה של מי שנכנס אדר מרבין בשמחה נוהג באדר ראשון או לא.

ב. אי' בגמ' דקי"ל להלכה במקרא מגילה אין נוהג באדר ראשון, והספד ותענית נוהג ולענין יא"צ יש פלוגתא אם נוהג בתרוויהו או לא.

ג. פליגי התוס' והר"ן אם משתה ושמחה נוהג באדר ראשון, ובפשטות מחלוקתם אי מדמינן למקרא מגילה או להספד ותענית.

ד. בהגר"א והחת"ס מבואר בדברי התוס' דדאיסור הספד ותענית באדר א' איסורו מחמת מגילת תענית, ויש לתלות בזה הנידון האם מרבין בשמחה באדר א'.

ה. יש נידון אם מותר להתענות בערב יום פורים קטן ויש לתלות זאת בהנ"ל.

האיסור הספד ותענית שנלמד ממשתה ושמחה נאמר רק באדר שני, וה"נ מסתברא דמה שנלמד מהקרא ד'החודש אשר נהפך' וגו' שייך לאדר שני ולא לאדר ראשון.

6. ובאמת דכל סברותיו מצינו בראשונים ויש בזה כמה מחלוקות עי' בב"י שם מה שהביא מדבריהם, והפר"ח מכריע בענין המשנ"ב ציין לדבריו וכתב דלהלכה יש להחמיר כן.

דכ' שהך מילתא דמרבין בו בשמחה הוא בכל החודש, וכדכתב והחודש אשר נהפך וגו', ע"ש, ומבואר מדבריו שמקור הענין שמרבין בשמחה הוא מהקרא הנ"ל.

5. דהנה כאמור המקור לשמחה בכל חודש אדר הוא המקרא במגילת אסתר 'החודש אשר נהפך' וגו', והרי לדעת הגר"א בדעת התוס' כל מה שנלמד ממגילת אסתר שייך לאדר שני, וכדילפינן מקרא ד'השנית', ואף

נדבת הרב יוסף שמחה הכהן רובין וב"ב שליט"א, בן ידידינו הבלתי נשכח מעמודי החסד בקהילתנו הרב אברהם אבא רובין זצ"ל לרגל השמחה השירייה במעונם בהולדת בתם חיה רבקה תחי' בשעת"מ. יה"ר שיזכו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו ההורים והסתבא החשובה הגב' רובין שתחי' רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג. שמחת הקידושא רבא, לאחר התפילה בביתם רח' קריית ספר פינת הנביאים (בשעה 10)

ימינו זמנתינו משה - במצות שבת מיוחדת

סדר הלימוד המיוחד

כלילי שבת לכני הישיבות החשובים שיחי' ממשיך ומתקיים מידי שבת בשכתו בהיכל ביהמ"ד "זכרון אליהו" ו"שערי תפילה" לכני הישיבות הקטנות ולכני הישיבות הגדולות הכאים לשכות בעירנו

כיבוד עשיר לאורך הסדר

בכרכת א' גוטען שבת

מחכים ומצפים לראותכם

הנהלת האיגוד

לתרומות, הנצחות ושותפות בזכות הגדולה

של לימוד התורה 053-4188737

לעילוי נשמת

מרן גאון ישראל

ראש ישיבת קול תורה ובעל מנחת שלמה

רבנו שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל

בהגה"צ רבי חיים יהודה לייב זללה"ה

נלב"ע כ' אדר א' תשנ"ה

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

נדבת נכדו הרב שמעון פיינגבוים שליט"א

לעילוי נשמת

מרן ראש ישיבת 'תורה אור'

ובעל 'טבעת החשן וש"א"ס

אשר מנעוריו ועד יומו האחרון לא ימיש מתוך האוהל

בשקידה ובהתמדה באופן לא יתואר

העמיד תלמידים הרבה

גדולי ומרביצי תורה, מורי הוראה בישראל

רבנו חיים פנחס ב"ר יעקב יצחק שיינברג זצוק"ל

נלב"ע כ"ז אדר תשע"ב

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

הגאון רבי יהונתן פרלמן שליט"א

"מרכיני שכינתי על שפל רוח" (רש"י, ישעיה נ"ז)

מוגשת לכולנו אגרת (לא כל כך ידועה, מכתב יד) ששיגר מרן החזון איש זצוק"ל, ונמסרה לנו ממשפ' החזון איש בהשתדלות מיוחדת לברר את דקדוקה. שלום רב

אחדשה'ס – מחכה לדבריך להודיעני מלימודך ומשביעת רצונך... הנני להזכיר... להזהר שלא ישפיעו דבריהם לנטי'ה כי דרך התורה כבידה וגודרת בפני תענוגי החיים. ולכן מן הראוי למעט את הדיבור בחובות התורה. אך הדיבור ראוי להיות מרנין לב ומשמח, ונוטה אל הנעימות ורגשי החיים, כראוי להמשיך לב נעורים בעבותות אהבה, ולב רצוי ושמח נקל לנהל באורח חיים למשכיל. וחלילה לגרום עצבת רוח שהוא היסוד של היצר להתעות את האדם מן המסילה. והנני כופל ברכה שיצליח וישכיל בדבריו בדרכיו ובמעשיו.

הדורש שלומו תמיד
אברהם ישעיהו קרליץ

דאן מה בין בני לבין חמי" – מיליוני שנות אור מפרידות בין הנהגות גדולי התורה – הגדולים האמיתיים של עם ישראל ושל העולם כולו! לבין מלך בשר ודם והפוליטיקאים. האם ראית מימך פוליטיקאי שיתרועע בדרך קבע עם פשוטי עם? או עם תינוקות של בית רבן במהלך יום יום? דבר המצוי כרגיל אצל תלמידי חכמים מופלגים מאורי הדור!

וכאותה הפטרה קראנו בנעימות הטעמים "להחיות רוח שפלים" ומובא בשם החזו"א שתפקידו של ראש ישיבה הוא לתת לכל תלמיד בישיבה "כפית של כבוד" כל יום. ואמרו שאמר על זה אחד מגדולי ישראל שהיום צריך כבר לתת דלי גדוש של כבוד ואהבה לכל תלמיד!

ממשיך החזו"א: "להזהר שלא ישפיעו דבריהם לנטי'ה כי דרך התורה כבידה וגודרת בפני תענוגי החיים".

החזון איש נוגע כאן בנקודה מאד רגישה בהנחלת חיי תורה לסביבותינו. בן תורה ותיק מלא ב"הרגשה של שליחות" לקיים את רצון הבורא: "ולימדתם אותם" לאחרים "לשמוע ללמוד וללמד".

בנוסף: כל בן תורה מרגיש הרגשה נפלאה ומרוממת: אשריי, שאני גדוש בתורה ובמצוות ואני מלא בברכת השם, ורגש זה מעודד אותנו להעביר את אושרנו לאחרים בשפע רב.

ובענינים אלו כתב הפלא יועץ (בערך "אהבת איש ואשה") "ועיקר האהבה (לאשה) היא אהבת הנפש ועליו מוטל להוכיחה בנועם שיח ולהדריכה בדרכי הצניעות ולהרחיקה מלשון הרע וכעס וקללות והזכרת השם לבטלה, וכהנה סדר נשים, וסדר נזיקין, ולהזהירה בדקדוקי המצוות ובפרט בכל תפילות, וברכות הנהנין, ושמירת שבת וכדומה. ומה טוב ומה נעים ללמוד לה דברי מוסר ולהגיד לה דברי חז"ל בכל הענינים הנוגעים לה וחומר שבהן, כי אז יחרד לבה ותיזהר יותר מן האיש".

ובהמשך מזהיר הפלא יועץ "רק בפה רך וחיך מתוק יוכיחנה".

ובדומה כתב (שם) בערך "אהבת הבן": "לכן יזהר האדם עם בניו להתנהג עם בניו בתוכחה מגולה – מתוך אהבה

ככל עיון בדברי גדולי אומתנו, אף אנו ניגש בזהירות ללטש את היהלומים שבאגרת, בין "העיקריים" שבהם, ובין הנראים "כשוליים":

א) החזון איש פותח בברכה: שלום רב! (יש אגרות שמקצר וכותב רק "שלום" ויש אגרות שמרחיב בפתיחה כגון "שלום רב" ו"כל טוב סלה") וממשיך בברכה "אחר דרוש שלומך הטוב"... נלמד מדבריו להשפיע שפע ברכות ויחס חם על סביבותינו.

ב) גדול הדור משתוקק לשמוע את תשובת הנמען: איך אתה לומד? האם וממה אתה שבע רצון? החזו"א, ששרגע אינו פוסק מלימודו והתמדתו ועבודת השם שלו, מעודד את מקבל האגרת להשמייע לו מהקורה אותו!

יש לנו הרבה מה ללמוד מפתיחה זו הנראית ענין צדדי ושולי. במרוצת השנים ובהרגלנו שנשחקו, אנו מפזרים מילות ברכה והתעניינות מצד הנימוס גרידא. המילים בפנינו – ואין לבנו עם המילים.

ג) בסיום האגרת שב החזו"א ומברך וכופל ומשלים את ברכתיו וחותרם: "הדורש שלומו תמיד". כדאי להקשיב לברכותיו ולהפנים בתוכנו!

מה המקור להנהגה זו של החזון איש וגדולי ישראל? – מצאנו אותו בהפטרה של יום כיפור בשחרית (ישעיה נ"ז) "כי כה אמר רם ונשא, שוכן עד וקדוש שמו, מרום וקדוש אשכון" הקדוש ברוך הוא, מלך מלכי המלכים שוכן בגבהי מרומים, ועם זה הוא מקיים "ואת דכא ושפל רוח".

ומפרש רש"י: "מרום וקדוש אני שוכן, ומשם אני עם דכא ושפל רוח, שאני מרכיני שכינתי על שפלים". מה נהדר! מפסגת רוממותו, הקב"ה מרכיני את שכינתו על הענוים, סבולי עוני וחלאים. למדנו מהנביא ישעיה ששכינה שרויה על לומדי התורה (מסכת אבות) וכן למראשותיו של חולה, וכן על הענוים והעלובים ברוחניות או בגשמיות!

ואף החזו"א היה מתעניין במי שזקוק לתמיכה רוחנית או גשמית ומפנה את זמנו ואת דעתו כדי להחיות רוח שפלים! כהנהגת הקב"ה! ומעודד את הסובבים לערוך לפניו- לפני גדול הדור את עניני לימודיו ואת שביעות רצונו.

מעשה היה בנער שלדאבון לב אחז ספר קודש בידו בבית הכנסת וגלגל אותו כאילו הוא כדור משחק. ניגש אליו אברך והוכיח אותו קלות, וביקש ממנו שינשק את הספר הקדוש שלש פעמים. ואח"כ אמר לו האברך - "ומה איתי"? וביקש ממנו את הספר קודש, וגם האברך העתיר נשיקות על הספר.

לקראת סיום. חותם החזון איש את דבריו: להתרחק מן הקצה השני: "וחלילה לגרום עצבת רוח, שהיא היסוד של היצר להתעות את האדם מן המסילה".

כל גדולי ישראל ובתוכם הגאון מוילנא והארי"י העידו שאת כל מדרגתם השיגו מתוך קיום המצוות בשמחה. יש הנוטים לחשוב שמידה זו היא נחלת "שיטת החסידות" לבדה. ויש הטועים לחשוב ששיטת "הליטאים" היא שיטה "קרה", ולא היא!

בביאורו של הגה"צ רבי דן סגל שליט"א ל"מסילת ישרים" (עמ' קא) מספר הוא על המשגיח הגדול רבי יחזקאל לוינשטיין: "אמרו למורנו המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, שאומרים שלימוד המוסר מביא עצבות. ענה המשגיח: תאמינו לי שאני לא יודע מה זה עצבות.... המשגיח זצ"ל לא שינה בדיבורו. פיו ולבו היו שוים".

ולמרות שבחייו הפרטיים הוא עבר צרות רבות, בעיות בריאות קשות, עוני ומחסור, בתו היתה חולה מאד והגיעה עד שערי מות, ובנוסף נוראות המלחמה ונדידה מגלות לגלות, חוץ ממה שהוא היה שקוע בצרות הכלל והפרט - הוא מעיד על עצמו שהוא לא יודע מה זה עצבות.

ואם אתם חושבים שהיה לו לב של אבן, דעו לכם שלבו של המשגיח היה רחום וחנון עד מאד, אלא שכל כולו זעק אמונה ובטחון! משום כך קיים בנפשו 'אשרי אדם מפחד תמיד', ומאידיך היה תמיד בשמחה של מצוה בעבודת השם".

"ושם" (עמ' תקכ"א) מביא עוד: וכן ראיתי אצל מורנו המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, כשעמדנו, כמה אברכים, ליד חדרו של המשגיח זצ"ל בהפסקה שלאחר תפילה מוסף ביום כיפור, וראינו איך המשגיח נכנס לחדרו, ואחרי זמן מה שמענו מתוך החדר שירת ניגון שמח.

הגם שאני לא עמדתי לידו בשעת התפילה, אבל אותם שישבו על ידו סיפרו שבשעת התפילה ביום כיפור המשגיח זצ"ל היה בוכה בכיות נוראיות. זה מחד, אך מאידך הוא שר ניגוני שמחה. פלאי פלאות!"

הנה בא החזון איש ומעורר אותנו לקנות שמחת רוח ולב רצוי ושמח. ובוה נזכה "לאורח חיים למעלה למשכיל", להתרחק מעצבות ולהתמלא ולמלא את כולנו ב"רינון ושמחת לב".

מסותרת, הכל לפי מה שהוא הבן בקטנותו. בד בבד מזהיר הפלא יועץ ש"לא ידקדק כל כך עמהם, ולפעמים יעשה עצמו כחרש לא ישמע וכאילו אינו רואה, ולפעמים יבטל רצונו מפני רצונם". "ושלא יתאכזר על בנו ולהכות אותו בכעס מכה טריה, רק בנחת ינהלנו".

מכלל הדברים הנ"ל באים אנו לידי חשש שמרוב "אהבת הנפש" לקרב את משפחתנו לעבודת השם יתברך - ועיין שם בפלא יועץ שדרך האבות היתה לייסר ולהכות את בניהם, דבר שרובו אינו מתאים לדורנו, (ובענין הכאת הבן עי' ב"מכתב מאליהו" למרן הגר"א דסלר זצ"ל, ואין כאן המקום להאריך). ומכל מקום, גם היום, כשנשתנתה צורת התוכחה, והיא מבוטאת בעיקר "בתוכחה שבפה" (ולא ביד) והיא באה מריבוי אהבה, עלולה גם תוכחה זו להתפתח ולהיות כ"חיבוקו של הדוב" הנדמה כחיבוק מלטף ובאמת זהו חיבוק חונק, שהשם ישמור.

ועל ענין זה מנחה החזון איש: שנזהר למסור את דברינו לאחרים באופן שלא יבינו בטעות מהדרכתנו כי דרך התורה "כבידה", ושהתורה "גודרת את האדם מליהנות בתענוגי החיים".

ואיך נבטא את הדברים כהוגן? על זה מדגיש החזון"א: "מן הראוי למעט את הדיבור בחובות התורה". ודאי שיש למסור לבני הבית את ציווי התורה וחובותיה, אלא שיש למעט בהם ולמסרם טיפין טיפין.

זאת ועוד, אומר החזון איש: דברינו לתלמידינו צריכים להיות הן מבחינת התוכן והן מבחינת "טון" הדיבור: "מרנין לב ומשמח ונוטה אל הנעימות ורגשי החיים, כראוי להמשיך (למשוך) לב נעורים בעבודת אהבה".

כלומר "לא לגדור את תענוגי החיים" אלא להכיר ברגשי החיים, ובנעימות ובשמחה למשוך את הלב לעבודת השם השלימה והמשמחת. הכוללת בתוכה את תענוגי החיים באור אמיתי ומבורך.

וכן מסרו שבקנין ה"בהמה שבתוך האדם", יש להעדיף את סוג קנין "המשיכה" - "קורא לבהמה והיא באה" מאשר סוג הקנין שהבהמה זזה ממקומה ע"י שמכים אותה במקל. וזהו משל לחינוך הראוי ובפרט בדורנו - לקנות "במשיכת הלב" את המתחנכים על ידינו. ולא ב"דחיפה ובשבט לשון".

ממשיכה האגרת "וכאשר יהיה לב המתחזק רצוי ושמח" - לב כזה יהיה "קל לנהלו באורח חיים למשכיל".

א-ל נא רפא נא לה

הציבור נקרא להמשיך והעתידי בתפילה ובתחנונים לרפאתה השלימה והמהירה של הרבנית מרת **תרצה בת קריינדל** שליט"א אשת חבר למורנו הג"י טשזנר שליט"א הזקוקה לדחמי שמים מרובים בחושח"י ותן א-ל כבוד לא יאמס תפילת רבים

נדבת הרב **בצלאל שנברגר** וב"ב שליט"א חתן הרב **יצחק שמעון דיוויס** שליט"א להגל השמחה השרויה במעונם בנישואי **בנם** הבה"ח שמואל ה"ו עב"ג תח"י בת הרב יהודה **קושלבסקי** שליט"א בשעתו. יה"ד שיעלה הוי"ו יפה ויזכו לדורות ישרים ומבורכים מתוך בריאות ושמחה שלום ושלווה כל הימים, אכ"ר החתונה תתקיים א"ה ביום חמישי כ"ז אדר"א באולם 'נוף עילית' (קרית ספר) העליה לתורה בשב"ק בביהמ"ד זכרון אליהו. קידושא רבא לאחר התפילה

בליל שבת קודש בין קבלת שבת למעריב ישארו דברים הרבנים הנאונים

- קרית ה' (א) - מורנו מרדכי דאתרא שליט"א
- קרית ה' (ס) - הרב מרדכי אביכוד שליט"א
- חניכי הישיבות (פרדיקט) - הרב יעקב אברך שליט"א
- שערי תפילה - הרב מנחם ריבין שליט"א
- תפארת תורה - הרב מרדכי יעקב קאופמן שליט"א

לתשומת לב הוצאות הדפסת הגליון מרובות. לתרומות, הקדשות והנצחות 0527679598 או בנדירים פלוס: www.ynet.co.il
עניינים נחוצים - תורת רבותינו שברום

ניתן להאזין לשיחות ודרשות מרבני הקהילה שליט"א
בטלפון 0799-400-442

חז"ל (תענית ז, א) הרבה למדתי מרבתי ומחברי יותר מהם ומתלמידי יותר מכולם, על הכל צריך בחירה, מרבתי או בלי רבתי, מחברי או בלי חברי, ומתלמידי או בלי תלמידי.

וכן לחדש חידושי תורה או לא לחדש.

וכשמחדש - שזה יהיה לאמיתה של תורה. לפעמים החידוש הוא יפה, אך אינו אמיתי, וצריך שיהיה אמיתי.

על הכל יש ניסיונות, וצריכים בחירה בזה.

ותפילה - שתהיה תפילה בכוונה. ועם איזה כוונה, כמה כוונה, יש הרבה מדרגות בכוונה.

וברכות בכוונה - ועם איזה כוונה.

ואמונה - שהכל בידי שמים, וידעת היום והשבות אל לבבך כי השם הוא האלוקים (דברים ז, ט), שהכל בידי שמים, כל דבר, בגשמיות וברוחניות, הכל בידי שמים, זוהי האמונה, הנוגעת למעשה בכל רגע ורגע, ויש הרבה מדרגות באמונה.

ואפשר להתעלות במדרגות האמונה ולהוסיף עוד ועוד מדרגות בזה, יש הרבה דרכים האיך להתעלות, באמונה, ובתורה, בדקויות בתורה, וביראת שמים - להוסיף יראת שמים, כמו שכתב בשערי תשובה (ג, טו) שיש חיוב להוסיף יראת שמים, יש הרבה ספרי מוסר המבארים את הדרכים לזה, איך להוסיף יראת שמים, וכל הדברים האלו תלויים בבחירה, שהאדם נתון תמיד בניסיונות, וצריך בחירה!

לרבינו יונה (ג, ז) ביאר את המעלות העליונות שנמסרו במצוות עשה, ובהם מעלת הבחירה, וכן מעלת תלמוד תורה, ומעלת לכת בדרכי השם - מידות טובות, ומעלת הדבקות, ואמונה, ועוד מעלות עליונות שהם מצוות עשה.

ומעלת הבחירה היא המצוה ובחרת בחיים, שכל היום אדם נתון בניסיונות, מה לעשות ומה לדבר, אם לשתוק או לדבר, לחשוב או לא לחשוב, לעשות או לא לעשות, יש ניסיונות, וצריך בחירה.

ונזכיר דוגמאות על כל פרט ופרט.

ניסיון של ביטול תורה - ללמוד או לא ללמוד.

וללמוד - אפשר ללמוד בדיבור, וללמוד במחשבה.

וכשלומד - ללמוד בשמחה. לשמוח במה שהוא לומד, או ללמוד מפני שהוא מוכרח ללמוד, בעצבות, שאין לו ברירה.

וכן ללמוד עם יראת שמים, שתהיה יראה בשעת הלימוד, כפי שמוזכר בדברים שהתורה נקנית בהם 'באימה וביראה', והיינו שהלימוד יהיה מתוך יראת שמים, בלי קלות ראש, וכן 'בשמחה' זה מהדברים שהתורה נקנית בהם, ללמוד מתוך שמחה, ולשמוח במה שהוא לומד.

וגם 'בבינת הלב' - עם הבנה. אפשר ללמוד בפשטות, ואפשר להבין יותר, עם יותר הבנה.

וכן לחזור על מה שלמד, אם לחזור עוד או לא לחזור.

וכן לשמוע - מרבתי, ומחברי, ומתלמידי, כמו שאמרו

לדעת לחיות!

מה מברכים על מאפה העשוי מקמח חיטה וקורנפלור?

על איזו כמות של עוגה מברכים 'על המחיה'?

המברך 'האדמה' על לחם או עוגה - האם יצא ידי חובה?

איזו ברכה אחרונה מברכים על עוגת 'קדם שניט'?

על מה מברכים 'מוזנח' מלבד חמשת מיני דגן ואורז?

המברך 'האדמה' על עוגיות מקמח הפוחי אדמה

מדוע יש הנהגים לברך 'שהכל' על תפוח אדמה?

האם ראוי לאכול אורז רק בתוך סעודת פת?

האוכל פתיתים ואורז - כיצד ינהג בנוגע לברכה אחרונה?

מה מברכים על אורז שאינו מבושל לחלוטין?

מה מברכים על הגריסים שב'חמין' או כמורק?

מה מברכים על 'שלוה' ועל פריכיות כוסמין?

האם קיימת ברכה אחרונה כזו: "על האדמה ועל פרי האדמה"?

מה מברכים על תערובת של שני מאכלים שכרכתם שונה?

'ויתן אר לבו מבלי לעבור פי ה', וללמוד דיני התורה ...

ומי שאינו כפי ממש בהלכות ברכת הנהנין,

אינו בתורת האדם הישראלי.

(שיחת רשב"א (דאורשה א'))

הצטרף עכשיו לשיעור משנ"ב

בהלכות ברכת הפירות

ותקנה לך הלכות נחוצות

לתשומת לב הוצאות הדפסת הגליון מרובות. לתרומות, הקדשות

והנצחות 0527679598 או בנדרים פלוס:

[עניינים נחוצים - תורת רבותינו שבדרום](#)

לארבעי ושוחרי התורה בקהילתנו הק' הצעאים לשעוע דבר ה' וחפצים לדעת את הדרך ילכו בה ואת הצעשה אשר יעשון

שמחים אנו להגיש את זמני ונושאי השיעורים הנמסדים בימים אלו מפי מורנו הגר"י טשזנדר שליט"א

הלכות ברכת הפירות
בימים א' - ה' בשעה 21:00 - 20:30
בבית מ"ד קויתני ה' (היכל שטואל)

הלכות טהרה
בכל ליל שיש בו בשעה 22:15 - 23:00
בבית מ"ד 'שערי תפילה'

ולא יהיה עסק כל העולם
אלא לדעת את ה' בלבד
כי מלאה הארץ דעה את ה'
כמים לים מכסים
ברכות התורה

ניתן להאזין לשיחות ודרשות מרבני הקהילה שליט"א

בטלפון 0799-400-442